

DIRECTOR

CAMERA

DATE

KATRIEN SCHAUBROECK (RED.)

33

002

DENKEN IN HET DONKER MET:

Sofia Coppola

ISVW
UITGEVERS

DENKEN IN HET DONKER MET

Sofia Coppola

KATRIEN SCHAUBROECK (RED.)

ISVW UITGEVERS

INHOUD

Inleiding	7
I	
<i>Dubbelzicht op Marie Antoinette</i>	11
HOLLYWOOD, STERRENDOM EN POSTMODERNISME	
LIES LANCKMAN	
II	
<i>Blikken en blozen en The Beguiled</i>	35
ANKE BROUWERS	
III	
<i>De wereldvervreemding van de moderne mens</i>	57
MARTHE KERKWIJK	
IV	
<i>Lost in Translation</i>	79
EEN DUBBELINTERVIEW MET FLEUR JONGEPIER EN TIM DE MEY	
KATRIEN SCHAUBROECK	
Over de auteurs	101
Bibliografie	103

Inleiding

Sofia Carmina Coppola (geboren 17 mei 1971) heeft als jongste kind van Eleanor en Francis Ford Coppola een groot deel van haar kindertijd en adolescentie op filmsets doorgebracht. Het zag er lange tijd niet naar uit dat zij net als haar broers in haar vaders voetsporen zou treden. Ze had meer interesse in schilderkunst en mode. Maar via een opleiding fotografie ontdekte ze haar eigen stijl als filmmaker. Al haar films vertonen die zo typerende, herkenbare beeldtaal: esthetisch verfijnd en emotioneel intens. Nog meer dan haar vader wordt ze erkend als een vernieuwende en kunstzinnige cineaste. Haar eerste langspeelfilm, *The Virgin Suicides*, toont haar onconventionaliteit. In interviews zegt Coppola dat ze het gebrek aan films die inzicht boden in de leefwereld van tienermeisjes zo schrijnend vond dat ze daar met haar debuut verandering in wilde brengen. Met series als *Girls* (regie Lena Dunham) of *Conversations with Friends* (naar het boek van Sally Rooney) zijn jonge vrouwen nu veel beter beïnd, maar in 1999 sloeg *The Virgin Suicides* in als een bom: wie kon vermoeden hoe wanhopig meisjes van 13 kunnen zijn? Ook het decadente, destijds (in 2006) vreemd aandoende kostuumdrama *Marie Antoinette* was baanbrekend en zette een trend voor populaire historische fictie, een genre dat met de komst van de serie *Bridgerton* niet meer zo vreemd aandoet.

Terugkerende thema's in Coppola's films zijn onschuld en naïviteit die contrasteren met sluimerende gewelddadigheid, of, omgekeerd, gitzwarte gedachten in pastelkleuren gevat (*The Beguiled*, *The Virgin Suicides*); eenzaamheid en wanhoop van jonge mensen (*Lost in Translation*, *The Virgin Suicides*); celebrities en decadentie (*The Bling Ring*, *Marie Antoinette*). Maar het zijn niet alleen de thema's die aan Coppola's oeuvre een unieke stijl verlenen. Ze creëert met elke film een esthetisch universum aan de hand van een zorgvuldig uitgekozen soundtrack (de muziek van *Air* is onlosmakelijk verbonden met de film *Lost in Translation*), en met het soms bewust overdadige maar soms ook meer subtiele gebruik van mode en interieurs op de filmset. Deze esthetiek trekt ze door naar de muziekvideo's die ze maakte voor *Air*, *Phoenix* en *The White Stripes* (de clip die ze bedacht voor 'I just don't know what to do with myself', met Kate Moss die paaldanst op de muziek, is origineel, gedurfd en vintage Coppola). Al heel vroeg in haar carrière combineerde ze artistieke projecten met meer commerciële opdrachten, zoals het filmen van reclamespots voor modehuizen, als ook het zelf figureren in parfumreclame voor Marc Jacobs, die ze net als Karl Lagerfeld onder haar vrienden kon rekenen.

Een bekende en vormende ervaring in Coppola's jeugd is haar medewerking aan *The Godfather III*. Zonder veel acteervaring viel ze last-minute in voor de uitgeputte Winona Ryder en speelde ze, om haar vader een plezier te doen, Mary Corleone, de dochter van Michael. Ze was 18 jaar oud en had geen acteeropleiding gevolgd. De pers was meedogenloos over haar wat houderige, ondermaatse acteerprestatie. Francis Coppola heeft zich daarvoor in

interviews verontschuldigd en de wat dramatische parallel getrokken dat Sofia de kogel opgevangen heeft die voor hem bestemd was, zoals Mary dat voor Michael heeft gedaan. Sofia zelf tilde er naar eigen zeggen niet zo zwaar aan: ze wist dat ze geen actrice wilde worden, dus de kritiek sloeg haar droom niet aan diggelen.

Filmografie

New York Stories (1989)

Lick the Star (1998)

The Virgin Suicides (1999)

Lost in Translation (2003)

Marie Antoinette (2006)

Somewhere (2010)

The Bling Ring (2013)

The Beguiled (2017)

On the Rocks (2020)

Fairyland (2023)

I

Dubbelzicht op Marie Antoinette

HOLLYWOOD, STERRENDOM EN POSTMODERNISME

LIES LANCKMAN

Twee films beginnen: binnen enkele ogenblikken verschijnen er twee meisjes op het witte doek. Het eerste meisje is elegant gekleed, prachtig gekapt. Ze is voortdurend in beweging, onophoudelijk pratend vanaf het eerste ogenblik dat we haar in het oog krijgen. Ze is meeslepend, een beetje theatraal, een beetje ouderwets. Het tweede meisje draagt een eenvoudige witte nachtjapon. Zij ligt stil, half slapend, haar haren verspreid over haar kussen. Zij praat pas na enkele minuten kennismaking met ons. Ook zij is meeslepend, maar rustiger, met een fris gezicht, modern. Beide meisjes zijn Hollywoodsterren, en beide meisjes zijn ook Marie Antoinette.

In dit hoofdstuk concentreer ik me vooral op de tweede film Sofia Coppola's *Marie Antoinette* uit 2006, met Kirsten Dunst in de titelrol – hoewel ik de lens van de eerste film, Woody van Dyke's *Marie Antoinette* uit 1938, met Norma Shearer in de hoofdrol – als referentiepunt zal gebruiken. Door de film van Coppola te bekijken als een werk van historische fictie, gedreven door een reeks specifieke keuzes, zal ik de kenmerkende interesses van de regisseur laten zien, met bijzondere aandacht voor

haar belangstelling voor geprivilegieerde vrouwelijkheid enerzijds, en voor de postmodernistische aspecten van haar filmstijl anderzijds.

HISTORISCHE FICTIE EN HAAR BEPERKINGEN

Marie Antoinette is in de eerste plaats een werk van historische fictie, dat ernaar streeft zijn kijkers een verhaal te vertellen over het leven van de gelijknamige Franse koningin. Deze historische Marie Antoinette, oorspronkelijk een Oostenrijkse aartshertogin, sloot op haar veertiende een dynastiek huwelijk met de toekomstige Franse koning Louis XVI en werd uiteindelijk, negen maanden na haar man, geëxecuteerd tijdens de Franse Revolutie in 1793. Sinds dit korte maar bewogen leven is Marie Antoinette in een groot aantal culturele contexten verschenen, waaronder biografieën en romans, populaire muziek, televisieseries en films. In deze media wordt vaak de nadruk gelegd op de tragedie van de val van de koningin en haar dood door de guillotine, maar ook op haar identiteit als symbool van de extravagantie en de excessen van het ancien régime. Hoewel de pseudohistorische anekdote waarin zij, nadat ze te horen had gekregen dat het volk geen brood had om te eten, zei ‘qu’ils mangent de la brioche’ (vaak geciteerd in het Engels als ‘let them eat cake’ – of ‘laat ze taart eten’) nu algemeen als een fictie wordt afgedaan, vat dit verhaal toch veel van de connotaties samen die verbonden zijn met de bekende figuur van Marie Antoinette. Als zodanig blijft ze een sleutelement in de collectieve herinnering aan de Franse revolutie. Specifieke plaatsen die met haar leven en dood verbonden zijn, zoals

Wie Sofia Coppola zegt, zegt esthetische verfijning en emotionele intensiteit. Met gestileerde scenografie en zorgvuldig uitgekozen soundtracks belicht ze grote thema's van onze hedendaagse cultuur: van de eenzaamheid van jonge mensen in *The Virgin Suicides* en *Lost in Translation* tot onze fascinatie met celebrities en decadentie in *The Bling Ring* en *Marie Antoinette*.

Met bijdragen van Lies Lanckman, Anke Brouwers, Marthe Kerkwijk, Fleur Jongepier en Tim De Mey.

